

‘નિયમસાર’ ૨૬૯-કળશ. ૨૬૯ ચાલ્યો છે.

ત્યક્ત્વા સંગં જનનમરણાતંકહેતું સમસ્તં
કૃત્વા બુદ્ધયા હૃદયકમલે પૂર્ણવૈરાગ્યભાવમ્।
સ્થિત્વા શક્ત્યા સહજપરમાનંદનિર્વ્યગ્રરૂપે
ક્ષીણે મોહે તૃણમિવ સદા લોકમાલોકયામઃ।।૨૬૯।।

શ્લોકાર્થ :- આહાહા...! ‘જન્મમરણરૂપ રોગના હેતુભૂત સમસ્ત સંગને છોડીને,...’
આહાહા...! સમસ્તમાં કોઈ બાકી રાખ્યું નથી.. ‘જન્મમરણરૂપ રોગના હેતુભૂત...’ એક સ્વ

૧. બુદ્ધિપૂર્વક = સમજણપૂર્વક; વિવેકપૂર્વક; વિચારપૂર્વક.
૨. શક્તિ = સામર્થ્ય; બળ; વીર્ય; પુરુષાર્થ.

ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન, એના સિવાય કોઈપણ પરદ્રવ્ય ‘સમસ્ત સંગને છોડીને,...’ આહાહા...! શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી આત્મા, જેના સંગે શુદ્ધોપયોગ થાય એ એક સિવાય બીજા બધા કોઈ સંગ કરવા જેવા નથી. આહાહા...! એકથી બીજો સંગ કરતાં રાગ થાય. આહાહા...! ૧૦૦મી ગાથામાં તો કહ્યું છે. આમાં ૧૦૦મી ગાથા છે ને? આહાહા...! ૧૦૦મી ગાથા છે? એના કળશ છે, કળશ. આહાહા...! ૧૦૦ પછી કળશ છે. આહાહા...! ૧૩૫ કળશ છે. ૧૩૫ છે? ૧૩૫.

‘મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં, શુદ્ધ જ્ઞાનમાં, ચારિત્રમાં, સુકૃત અને દુષ્કૃતરૂપી કર્મદ્વંદ્વના સંન્યાસકાળમાં (અર્થાત્ પ્રત્યાખ્યાનમાં), સંવરમાં અને શુદ્ધ યોગમાં (–શુદ્ધોપયોગમાં) તે પરમાત્મા જ છે...’ પૂર્ણ સ્વરૂપ પરમાત્મા જ એક જ આશ્રય છે. આહાહા...! છે? ‘(અર્થાત્ સમ્યગ્દર્શનાદિ બધાંયનો આશ્રય-અવલંબન શુદ્ધાત્મા જ છે); મુક્તિની પ્રાપ્તિ માટે જગતમાં બીજો કોઈ પણ પદાર્થ નથી, નથી.’ આમ શબ્દ છે. આહાહા...! ત્રણલોકનો નાથ તીર્થંકર કે પંચપરમેષ્ઠી મુક્તિની પ્રાપ્તિ માટે જગતમાં બીજો કોઈ પણ પદાર્થ નથી. બે વાર કહ્યું છે નથી, નથી. આહાહા...! એક ચૈતન્ય ભગવાન શુદ્ધ સ્વભાવથી ભરેલો, એના એકના જ આશ્રય સિવાય કોઈ મુક્તિનો ઉપાય ધર્મ છે નહિ. ધર્મની શરૂઆત–સમ્યગ્દર્શનનો આશ્રય પણ ત્રિકાળી આત્મા, કેવળજ્ઞાનનો પણ આશ્રય ત્રિકાળી આત્મા. એક જ ત્રિકાળી આત્માનો આશ્રય એક જ છે, બીજો નથી, નથી. બે વાર કહ્યું છે. આહાહા...! બહુ એમાં જરી આઘુ લઈ ગયા છે. આહાહા...! શુદ્ધઉપયોગમાં એક જ છે. એના પહેલા પણ બીજા બધા કળશો લીધા છે. શ્લોક છે ને? ૧૭૭ પાને. એની પહેલા. સામે પહેલા પાને.

‘તે જ એક (–તે ચૈતન્યજ્યોતિ જ એક) પરમ જ્ઞાન છે,...’ છે? આહાહા...! એના પહેલા પાને. ‘તે જ એક (–તે ચૈતન્યજ્યોતિ જ એક) પરમ જ્ઞાન છે, તે જ એક પવિત્ર દર્શન છે, તે જ એક ચારિત્ર છે અને તે જ એક નિર્મળ તપ છે.’ આહાહા...! પછી પણ કહ્યું, ‘સત્પુરુષોને તે જ એક નમસ્કારયોગ્ય છે,...’ ગજબ વાત છે. પંચપરમેષ્ઠી પણ નમસ્કાર કરવાને લાયક છે એમાં રાગ થાય છે. આહાહા...! વિકલ્પ છે. ‘સત્પુરુષોને તે જ એક નમસ્કારયોગ્ય છે, તે જ એક મંગળ છે,...’ અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં એ બધો તો વ્યવહાર છે. આહાહા...! જ્યાં-ત્યાં માંગલિક કરે છે ને ? દુકાન માંડે તો માંગલિક કરે એટલે દુકાન ચાલે.

મુમુક્ષુ :- એના કારણે ચાલે.

ઉત્તર :- હા. એમ માને. વેવિશાળ કરે એ સરખું ચાલે એટલે માંગલિક કરો. લગન કરે તો માંગલિક કરો. દાગીના ચડાવવા જાય તો માંગલિક કરો. આહાહા...!

અહીં તો કહે છે કે સત્પુરુષને તે જ એક નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. એ શું કહે છે? પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય એ વિકલ્પ છે. આહાહા...! ૧૬ ગાથા છે ને?

આખી વાત કહેશે પછી. આહાહા...! ‘સત્પુરુષોને તે જ એક નમસ્કારયોગ્ય છે,...’ ભગવાનઆત્મા. આહાહા...! ‘તે જ એક મંગળ છે; તે જ એક ઉત્તમ છે અને તે જ એક શરણ છે.’ આહાહા...! ઓલા માંગલિક જે કર્યા એ અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં, કેવળીપણ્ણત્તો ધમ્મો મંગલં એ બધા વ્યવહાર છે. એ તો વિકલ્પ છે. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા એક જ શરણ છે. એ જ અહીં કહે છે. ચાલતો કળશ.

‘જન્મમરણરૂપ રોગના હેતુભૂત સમસ્ત સંગને છોડીને,...’ સમસ્ત સંગ આવ્યો ને? કોઈ સંગ એમાં બાકી રહ્યો? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પોતે એક બાકી રહ્યો.

ઉત્તર :- પોતે તો... આહાહા...! લોકોને આકરું લાગે. બધું ભરેલું તારામાં જ છે, બાપુ! એક દષ્ટિ કર તો છલકાય એવું છે. આહાહા...! એવો પૂર્ણાનંદથી ભરેલો પ્રભુ! તને બીજો કોઈ શરણ નથી. આહાહા...! બીજા સંગને છોડીને... અહીં તો એ કીધું, જુઓને! બીજા સંગમાં તો ભગવાન આવ્યા કે નહિ? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- છ દ્રવ્યમાંથી કોઈ દ્રવ્ય બાકી ન રહ્યું.

ઉત્તર :- કોઈ બાકી ન રહ્યું. એક આ આવી ગયું.

ભગવાનઆત્મા અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર શુદ્ધોપયોગનું કારણ એ એક જ છે. બાકી તો શુભ-અશુભરાગનું કારણ છે, એ તો બંધનું કારણ છે. આહાહા...! લોકોને આવું સાંભળતા (એમ થાય છે કે) સંપ્રદાય કેમ ચાલે? સંપ્રદાય ચલાવવો છે કે તત્ત્વ કરવું છે? બાપુ! આહાહા...! અરે...! સાંભળવા મળે એવું નથી. ‘હરિભાઈ’! પહેલું આ કરવું. આહાહા...!

‘જન્મમરણરૂપ રોગના હેતુભૂત સમસ્ત સંગ...’ પરના સંગથી રાગ થાશે. રાગ થાશે એટલે બંધન થશે. આહાહા...! ‘હૃદયકમળમાં...’ પરનો સંગ છોડીને હવે ‘હૃદયકમળમાં બુદ્ધિપૂર્વક પૂર્ણ વૈરાગ્યભાવ કરીને,...’ આહાહા...! બુદ્ધિ એટલે સમજણપૂર્વક, જ્ઞાનપૂર્વક, વિવેકપૂર્વક ભેદજ્ઞાન કરીને... આહાહા...! પૂર્ણ વૈરાગ્યભાવ કર. વૈરાગ્ય એ પણ પૂર્ણ. પરનો સંગ પણ પૂર્ણ છોડવો અને વૈરાગ્ય પણ પૂર્ણ કરવો. આહાહા...! વાત આવી ક્યાં છે? લોકો બિચારા સંપ્રદાયમાં પડી મરીને ચાર ગતિમાં રખડવા જાશે. આહાહા...!

અહીં તો ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન અનંત ચમત્કારિક ગુણથી ભરેલો છે એ પરમેશ્વર છે, પ્રભુ છે. એનામાં પ્રભુ નામનો એક ગુણ છે કે જેથી અનંતગુણને પ્રભુ બનાવ્યા છે. આહાહા...! એવો જે પ્રભુનો પ્રભુ પોતે એની સામું જોઈને ઉપયોગ કર, બાકી બીજું છોડી દે. આહાહા...! કહો, ‘શાંતિભાઈ’! આમાં તમારા પૈસા-બૈસા અને હીરા-ફીરા તો ક્યાંય રહી ગયા, ધૂળ. આહાહા...! લાખ-બે લાખ દાનમાં આપ્યા તો ધર્મ થઈ જશે. ત્રણકાળમાં ધર્મ નથી. લાખ શું કરોડ આપને. શુભભાવ છે, સંસાર છે. શુભભાવ એ સંસાર છે. આહાહા...! આવી વાત છે, પ્રભુ!

મુમુક્ષુ :- આપ શુભભાવ કહીને અટકી જાવ તો વાંધો નહિ. સંસાર ન કહો. શુભભાવને સંસાર ન કહેવાય.

ઉત્તર :- સંસાર, સંસાર આખો રખડીશ, બાપા! આહાહા...! એકલો મરે, એકલો જન્મે, એકલો જીવે. કોઈ સહાય નથી. એ પહેલું આવી ગયું. આ બધી આજીવિકાને માટે ધુતારાની ટોળીઓ મળે છે બાપા તને. તને ખબર નથી. તને બાયડી વહાલી લાગે છે, છોકરા વહાલા લાગે છે. એ આજીવિકાના ધુતારાઓની ટોળીઓ છે. પહેલા આવી ગયું છે. આહાહા...!

અહીં તો સમસ્ત સંગમાં પંચપરમેષ્ઠીનો પણ સંગ છોડીને આ અસંગ પરમેશ્વર છે. એ પંચપરમેશ્વર તારામાં પડ્યા છે. આહાહા...! તું અરિહંત છો, તું સિદ્ધ છો, તું આચાર્ય છો, તું ઉપાધ્યાય, સાધુ તું છો. આહાહા...! અંદર તારા સ્વભાવમાં પાંચેય પદ ભરેલા છે. આહાહા...! ફક્ત તારી નજર ત્યાં કર્યે પર્યાયમાં આવે એવું છે. બાકી ક્યાંય બીજો કોઈ ઉપાય નથી. દુનિયા ભલે એકાંત કહે. છે નયનો વિષય એકાંત જ, સમ્યક્ નયનો વિષય એકાંત જ છે. આહાહા...!

‘બુદ્ધિપૂર્વક પૂર્ણ વૈરાગ્યભાવ,...’ જોયું! પૂર્ણ વૈરાગ્ય એટલે પર તરફ બિલકુલ ઉદાસ. આહાહા...! પંચપરમેષ્ઠી તરફ પણ પરમ ઉદાસ, પરદ્રવ્ય તરફથી ઉદાસ, સ્વદ્રવ્ય તરફ રહેવામાં તત્પર. આહાહા...! અરે...! હજી આવું સાંભળ્યું ન હોય અને જૈન કહેવાતા હોય. અમે સ્થાનકવાસી છીએ ને દેરાવાસી છીએ, અમે દિગંબર છીએ. બાપુ! કે દિ’ હંતો? જૈન કોને કહેવો એ હજી તે સાંભળ્યું નથી. અને એ વિના ચોર્યાશીના અવતાર, અહીંથી મરીને જાશે ક્યાંક. આહાહા...! ઘણા તો ભૂંડ ને કાગડા ને કૂતરા થવાના. અરે...! ચૈતન્યપ્રભુને આદર્યો નથી. અને એના સિવાય પરને આદર્યો એ તો સંસાર છે. શુભરાગ એ પણ ઘોર સંસાર છે. આહાહા...! દુનિયાને પસંદ પડે ન પડે, એવું આકરું પડે.

અહીં એ કહે છે, ‘પૂર્ણ વૈરાગ્યભાવ કરીને, સહજ પરમાનંદ વડે...’ આહાહા...! અંતર ભગવાન સહજ આનંદ પરમાનંદ ભર્યો છે. પ્રભુ! તારામાં વિકલ્પનું દુઃખમાત્ર નથી. વિકલ્પ ઉઠ્યો એ તો દુઃખ છે. નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ અંદર ‘સહજ પરમાનંદ વડે જે અવ્યગ્ર (અનાકુળ) છે...’ આહાહા...! સ્વભાવિક પરમાનંદ વડે ભગવાનઆત્મા અવ્યાકુળ છે. આહાહા...! અનાકુળ છે. કાંઈ વ્યાકુળતા નથી, એને આકુળતા કાંઈ છે નહિ અંદર. આહાહા...! બહારની પળોજણ લઈને મોટો બેઠો. આહાહા...!

એ તો કહે છે, ‘સહજ પરમાનંદ વડે...’ સ્વભાવિક પરમાનંદનો ધણી પ્રભુ ‘જે અવ્યગ્ર (અનાકુળ) છે એવા નિજ રૂપમાં...’ આહાહા...! સંતોના એક એક શબ્દ ગજબ કામ કરે છે! દિગંબર મુનિઓની વાત (એટલે) પરમેશ્વરના ઘરની વાત. પરમેશ્વર ત્રણલોકના નાથ, એના મુખથી (નીકળેલી) દિવ્યધ્વનિ એ સંતોની દિવ્યધ્વનિ છે. બાકી બધી જપજાળ છે. પણ કેમ બેસે? જેમાં પડ્યો એમાંથી છૂટવું, નીકળવું કઠણ પડે. આહાહા...! ભાઈ વયા ગયા?

ઠીક! શું કીધું?

‘સહજ પરમાનંદ વડે જે અવ્યગ્ર (અનાકુળ) છે...’ કોણ? એવું નિજ રૂપ. આહાહા...! આ નિજરૂપ અંદર ભગવાન... આહાહા...! સ્વભાવિક પરમાનંદ વડે જે અવ્યગ્ર એટલે અનાકુળ, સ્વભાવિક એવા નિજ રૂપમાં ‘(પોતાની) શક્તિથી...’ આહાહા...! સામર્થ્યથી, બળ, વીર્ય, પુરુષાર્થથી ‘સ્થિત રહીને,...’ પોતાના પુરુષાર્થથી સ્થિત રહીને. કોઈની મદદ વિના. વજ્રનારાય સંઘયણ મળે અને મનુષ્યપણું હોય તો જ કેવળ થાય, એમ છે નહિ. આહાહા...! ‘કુચામણ’નો એક પંડિત આવ્યો હતો. ઇ કહે, કે મનુષ્યપણા વિના મળે નહિ. સાંભળ, બાપા! મનુષ્યપણા વિના શું? વજ્રનારાય સંઘયણની એને જરૂર નથી. એ તો પૂરેપૂરો ભગવાન સ્વતંત્ર ભર્યો છે.

‘નજરને આળસે રે તેં નયણે નિરખ્યા ન હરિ.’ તારી નજરને આળસે હરિને ન દેખ્યા. હરિ એટલે આત્મા. ‘પંચાધ્યાયી’માં આત્માને હરિ કીધો છે. ‘પંચાધ્યાયી’. હરતે ઇતિ હરિ. રાગ ને દ્વેષ અને અજ્ઞાનને હણે એવો ભગવાન તે હરિ એમ કહેવું એ પણ વ્યવહાર છે. આહાહા...! પોતાના સ્વરૂપમાં ઠરે તે હરિ. હવે આવી વાતું. આમાં માણસ ભેગા ઘણા થાય. આહાહા...! શું કરે છે કહે છે આ? વીતરાગનો આવો માર્ગ છે. એમાં દિગંબર સંતોની વાણી તો ત્રણલોકના નાથ પરમાત્માના મુખેથી નીકળેલી વાણી છે. આકરી પડે પણ બાપુ માર્ગ તો આ છે, પ્રભુ! આહાહા...!

શું કીધું? નિજ પરમાનંદ વડે... આહાહા...! ‘નિજ રૂપમાં (પોતાની) શક્તિથી સ્થિત રહીને, મોહ ક્ષીણ હોતાં,...’ આહાહા...! એક કળશે તો ગજબ કામ કરે છે. ‘મોહ ક્ષીણ હોતાં, અમે લોકને સદા તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ.’ આખી દુનિયા, ઇન્દ્રના રાજ સડેલા તરણા જેવા દેખીએ છીએ, કહે છે. પ્રભુના અનાકુળ આનંદ આગળ, અનાકુળ આનંદની અંતર દષ્ટિ આગળ, એની પ્રાપ્તિ થઈ એની આગળ આખા ઇન્દ્રના ઇન્દ્રાસનો તૃણવત દેખીએ છીએ, કહે છે. આહાહા...! અત્યારે તો પૈસાવાળાની બોલબાલા. પૈસા વધારે ખર્ચે. દસ લાખ, પાંચ લાખ... આહાહા...! ભારે ભાઈ! હવે એમાં ધૂળમાં શું પાંચ-દસ લાખમાં? આહાહા...! મોટી રકમ આપે એની કિંમત વધારે. એ સંઘમાં મોટો કહેવાય. અહીં કહે છે કે આત્મામાં અંદર ઠરે એ મોટો કહેવાય. આહાહા...! તે ઠરે એ શુભ-અશુભ રાગ પણ નહિ. આહાહા...! ‘હીરાલાલજી’! આવી વાત છે, ભાઈ! આહાહા...!

પ્રભુ બિરાજે છે ને અંદર, કહે છે. આહાહા...! પરમાત્મા સાક્ષાત્ અંદર બિરાજે છે. આહાહા...! એને છોડીને, મોહ ક્ષીણ કરીને અમે લોકને સદા.. આહાહા...! લોક શબ્દમાં શું બાકી રહ્યું? આહાહા...! ઇન્દ્રના ઇન્દ્રાસનો સડેલા તરણા જેવા છે, બાપા! આહાહા...! ‘લોકને સદા તૃણવત્...’ તણખલા, તણખલા, ફોતરા. આહાહા...! ‘તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ.’ પ્રભુને અવલોકતા જગતને તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ, એમ કહે છે. આમ બેની સરખામણી કરતાં આમ છે. પ્રભુ પૂર્ણાનંદનો નાથ એનો ઉપયોગ જ્યાં અંદર કરતાં.. આહાહા...! આખી દુનિયા

તૃણવત્ દેખાય છે. આહાહા...! તે જ્ઞાનમાં સ્વ-પર જણાય એ અપેક્ષાએ. બાકી તો પોતે જ અંદર પૂર્ણ જણાય છે. આહાહા...! લ્યો! આ ૨૬૯ કળશ (પૂરો) થયો. આહાહા...! હવે આમાં વાદવિવાદ કોની સાથે કરવો?

મુમુક્ષુ :- આમાં ના પાડી છે.

ઉત્તર :- અહીં તો કહે છે, પ્રભુ! તારા ઉપયોગ સિવાય કોઈ તને કાંઈ લાભદાયક નથી. ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ પણ તને લાભદાયક નથી. વાત આવે. ગુરુ ઉપદેશ દ્વારા (પમાય), એ દેશનાલબ્ધિની વાત આવે. પણ છતાં એનાથી પમાય છે એમ નહિ. દેશનાલબ્ધિ આવે પણ. ગુરુના ઉપદેશથી, ગુરુના પ્રસાદથી, ગુરુની મહેરબાનીથી, શબ્દો એવા પણ આવે. એનો અર્થ એ કે જે પરમપવિત્ર પરમાત્માને પામ્યા છે એની વાણી તને નિમિત્ત થાય. નિમિત્ત થાયનો અર્થ? એનાથી થાય નહિ. તને તારાથી થાય ત્યારે એને નિમિત્ત કહેવાય. હવે પછી આવું (સાંભળીને) ‘સોનગઢ’માં કોણ આવે? અને આવે એટલે એને આકરું લાગે, આવું કહે (છે)? આહાહા...! બીજે ક્યાં છે? ભાઈ! ક્યાંય છે નહિ.

મુમુક્ષુ :- એનું પેટ બહુ બગડ્યું છે તો આકરો રેચ હોય તો સારું થાય

ઉત્તર :- આકરો તો રેચ આ છે. આહાહા...!

તારા ચૈતન્યના ઉપયોગ સિવાય કોઈ સંગથી તને ધર્મનો લાભ થાય એવું વીતરાગમાર્ગમાં છે નહિ. આહાહા...! પછી ગમે તેટલા કથન આવે, વાણી આવે, લખાણ વ્યવહારના આવે... આહાહા...! તું અનંતગુણથી ભરેલો ભગવંત પરમેશ્વરસ્વરૂપ, એ પરમેશ્વર બીજાનું શરણ લે, એ પામરતા એને ન હોય, પ્રભુ! આહાહા...! એ પ્રભુને બીજાની પામરતાની આવશ્યકતા ન હોય. આહાહા...!

અહીં તો ‘સમસ્ત સંગને છોડીને,...’ અમે આખા લોકને સદા તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ. લોકને સદા. લોકમાં બાકી કોણ રહી ગયું? આહાહા...! પ્રભુ સિવાય મને તો ક્યાંય બીજી ચીજમાં રુચિ થતી નથી એટલે તૃણવત્ ગણીએ છીએ, કહે છે. આહાહા...! ભાષા તે ભાષા મુનિઓની! મુનિ છે, હોં! આચાર્ય નથી આ. ‘પદ્મપ્રભમલધારિ’ આહાહા...! ‘અમે લોકને...’ અમારા સિવાય લોકને... આહાહા...! ‘સદા તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ.’ આહાહા...! મુનિઓની ભાષા જગતને આકરી પડે એવી છે.

મુમુક્ષુ :- આ બીજાને તૃણવત્ ગણે આમાં અભિમાન નથી?

ઉત્તર :- એ તૃણવત્ ગણે એમાં આત્માનું અભિમાન છે. અહંપણું હું પરમાત્મા છું, મારી પૂર્ણતા માટે કોઈની મને અપેક્ષા નથી. મારી પૂર્ણતા માટે કોઈની મને સહાય નથી. એમ એ સ્વરૂપની પ્રતીતિ અને અનુભવનું જોર છે. આહાહા...! આમ છે. આકરું લાગે. આહાહા...! પહેલા પણ આવ્યું હતું. તૃણવત્ જોઈએ છીએ. ક્યાંક આવ્યું હતું ખરું. ‘લોકને સદા તૃણવત્ અવલોકીએ છીએ.’

ગાથા-૧૫૮

સર્વે પુરાણપુરિસા એવં આવાસયં ચ કારુણ।
 અપમત્તપહુદિઠાણં પહિવજ્જ ય કેવલી જાદા।।૧૫૮।।
 સર્વે પુરાણપુરુષા એવમાવશ્યકં ચ કૃત્વા।
 અપ્રમત્તપ્રભૃતિસ્થાનં પ્રતિપદ્ય ચ કેવલિનો જાતાઃ।।૧૫૮।।

પરમાવશ્યકાધિકારોપસંહારોપન્યાસોઽયમ્।

સ્વાત્માશ્રયનિશ્ચયધર્મશુક્લધ્યાનસ્વરૂપં બાહ્યાવશ્યકાદિક્રિયાપ્રતિપક્ષશુદ્ધનિશ્ચયપરમાવશ્યકં સાક્ષાદ્પુનર્ભવવારાંગનાનહ્ગસુખકારણં કૃત્વા સર્વે પુરાણપુરુષાસ્તીર્થકરપરમદેવાદયઃ સ્વયંબુદ્ધાઃ કેચિદ્ બોધિતબુદ્ધાશ્ચાપ્રમત્તાદિસયોગિભટ્ટારકગુણસ્થાનપંક્તિમધ્યારૂઢાઃ સન્તઃ કેવલિનઃ સકલપ્રત્યક્ષજ્ઞાનધરાઃ પરમાવશ્યકાત્મારાધનાપ્રસાદાત્ જાતાશ્ચેતિ।

સર્વે પુરાણ જનો અહો એ રીત આવશ્યક કરી,
 અપ્રમત્ત આદિ સ્થાનને પામી થયા પ્રભુ કેવળી. ૧૫૮.

અન્વયાર્થ :- [સર્વે] સર્વે [પુરાણપુરુષાઃ] પુરાણ પુરુષો [એવમ્] એ રીતે [આવશ્યકં ચ] આવશ્યક [કૃત્વા] કરીને, [અપ્રમત્તપ્રભૃતિસ્થાનં] અપ્રમત્તાદિ સ્થાનને [પ્રતિપદ્ય ચ] પ્રાપ્ત કરી [કેવલિનઃ જાતાઃ] કેવળી થયા.

ટીકા :- આ, પરમાવશ્યક અધિકારના ઉપસંહારનું કથન છે.

સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન અને નિશ્ચયશુક્લધ્યાનસ્વરૂપ એવું જે બાહ્ય-આવશ્યકાદિક્રિયાથી પ્રતિપક્ષ શુદ્ધનિશ્ચય-પરમાવશ્યક-સાક્ષાત્ અપુનર્ભવરૂપી (મુક્તિરૂપી) સ્ત્રીના અનંગ (અશરીરી) સુખનું કારણ—તેને કરીને, સર્વે પુરાણ પુરુષો—કે જેમાંથી તીર્થકર-પરમદેવ વગેરે સ્વયંબુદ્ધ થયા અને કેટલાક બોધિતબુદ્ધ થયા તેઓ—અપ્રમત્તથી માંડીને સયોગીભટ્ટારક સુધીના ગુણસ્થાનોની પંક્તિમાં આરૂઢ થયા થકા, પરમાવશ્યકરૂપ આત્મારાધનાના પ્રસાદથી કેવળી—સકળપ્રત્યક્ષજ્ઞાનધારી થયા.

ગાથા-૧૫૮ ઉપર પ્રવચન

હવે ૧૫૮ ગાથા. આવશ્યકની આ છેલ્લી ગાથા.

सव्वे पुराणपुरिसा एवं आवासयं च कारुण।

अपमत्तपहुदिठाणं पडिवज्ज य केवली जादा।।१५८।।

આહાહા...! પાંચમા આરાના સંત (છે) પણ છેક કેવળીની વાતું કરે છે. કેવળી... કેવળી... કેવળી... આહાહા...! નીચે (હરિગીત).

सर्वे पुराण जनों अछो अे रीत आवश्यक करी,

अप्रमत्त आदि स्थानने पाभी थया प्रभु केवणी. १५८.

આહાહા...! આવા આવશ્યક કરીને. આહાહા...! આવશ્યક-જરૂરનું પોતાના આત્માનો ઉપયોગ કરવો એ જ જરૂરનું એક જ આવશ્યક છે. આહાહા...! એકાંત લાગે. નયાત્માસ જેવું કહે છે. વ્યવહાર નહિ જોડે? ભાઈ! વ્યવહાર છે. એ કહે છે એ વ્યવહાર છે, પર્યાય પોતે વ્યવહાર છે. ત્રિકાળી દ્રવ્ય નિશ્ચય છે અને પર્યાય પ્રગટ થાય કેવળજ્ઞાન એ પોતે વ્યવહાર છે. આહાહા...! પણ એ પણ સદ્ભૂત વ્યવહારનયનો વિષય આદરવા લાયક નથી. આહાહા...! આદરવા લાયક તો ત્રણલોકનો નાથ. એક કેવળજ્ઞાનની પર્યાયમાં, એક જ્ઞાનની પર્યાયમાં અનંતગુણની પર્યાય ભરી છે. એવા એવા અનંતાગુણો અનંતી પર્યાયથી ભરેલા એવા અનંતા ગુણોનું એકરૂપ પ્રભુનું... આહાહા...! તેને છોડીને કોનો આશ્રય લેવો? કોનું શરણ? કોઈનું શરણ છે નહિ. આહાહા...! અરિહંતા શરણ કીધું એ વ્યવહાર કહ્યો. એ વિકલ્પ છે, રાગ છે. આત્મશરણ. એ આવી ગયું. નહિ કીધું? ૧૦૦મી ગાથા. આત્મા શરણ, આત્મા મંગળ, આત્મા ઉત્તમ અને આત્મા નમસ્કાર કરવાલાયક. બીજાને નમસ્કાર કરવા લાયક પણ નહિ. અર...ર...! આવી ભાષા! પંચપરમેષ્ઠીને પણ નમસ્કાર કરવા લાયકમાં પણ શુભ વિકલ્પ છે, રાગ છે. આહાહા...! કહો, 'હીરાલાલજી'! આવું ક્યાં છે? ક્યાંય સાંભળ્યું હતું? આહાહા...! આવો માર્ગ પ્રભુનો છે, ભાઈ! તારામાં ક્યાં ખોટ છે? ક્યાં કમી છે? આહાહા...!

मुमुक्षु :- तुं सर्व वाते पूरो छो. कर्छ वाते अधूरो?

ઉત્તર :- 'પ્રભુ મેરે સર્વ વાતે પૂરા, પ્રભુ મેરે સર્વ વાતે પૂરા.' ભજનમાં આવે છે. આહાહા...! 'પરની આશ કહાં કરે પ્રિતમ, પરની આશ કહાં કરે પ્રિતમ, કઈ વાતે તું અધૂરા?' આહાહા...! 'પ્રભુ મેરે તુમ સબ વાતે પૂરા.' આહાહા...! આવે છે કે નહિ? 'પરની આશ કહાં કરે પ્રિતમ' હે વહાલા! નાથ! પરની આશા પ્રભુ! તું શું કરે છે? ભાઈ! કઈ વાતે તું અધૂરા કે પરની આશા કરે છો? આહાહા...! એક અડદની દાળ સારી હોય ત્યાં રાજ થાય એને આમ કહેવું કે આવો પ્રભુ! તું છો. આખી દુનિયા તૃણવત્ છે તારે હિસાબે

ભાઈ! આહાહા...! ત્યાં તો એક ચુરમાના લાડવા અને અડદની દાળ અને પતરવેલીયા અળવી પાનના, અળવીના પાંદડાના પાતળા અને આમ મોટા હોય. લોટ નાખીને કટકા કરીને ઘીમાં તળ્યા હોય અને એ પતરવેલીયા અને ચુરમું અને અડદની દાળ ખાય. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- એવું ખાય ખાયને તો ઘણા મરી ગયા.

ઉત્તર :- ખાય, પણ એ ધૂળ છે. પ્રભુ અમૃતનો સાગર એ ધૂળ ખાય? એ ધૂળ ખાતો નથી કોઈ દિ'. ચુરમું કોઈ દિ' આત્માએ ખાધું નથી. ફક્ત એના તરફનું લક્ષ કરીને રાગ કરીને રાગને ખાધો છે. આહાહા...! આવી વાત! આ આત્મા બીજા આત્માને કે બીજા જડને કદી અડ્યો નથી. આહાહા...! એ ત્રીજી ગાથામાં કહ્યું. એક આત્મા પોતાના ધર્મને ચુંબે છે. બીજાના ધર્મને, બીજા દ્રવ્યને ચુંબતો નથી. એ 'સમયસાર'ની ત્રીજી ગાથા છે. આહાહા...! એક એ સિદ્ધાંત અને અને એક કમબદ્ધ સિદ્ધાંત. ગજબ વાત! થઈ રહ્યું. એ કમબદ્ધનો નિર્ણય કરે એને જ્ઞાયક ઉપર નજર જવી જોઈએ. આહાહા...! આવો અંદર ભરેલો જ્ઞાયક ભગવાન, પૂર્ણાનંદનો નાથ પૂર્ણ પરમેશ્વર... આહાહા...! કેમ બેસે? સાંભળવા મળે નહિ એને બેસે કેમ? રખડવાની વાતું મળે. આહાહા...! આ કરો.. આ કરો... આ કરો.. વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ભક્તિ કરો. જુઓને આ 'મોરબી'માં ઓલું થઈ ગયું એનું કાઈક કરે છે. શાંતિ વિધાન. આહાહા...! ભ્રમણાના પાર છે. જૈનમાં રહ્યા છતાં... શાંતિ વિધાન તો અહીં છે કે ત્યાં છે? આહાહા...! અહીં ૧૫૮.

'ટીકા :- આ, પરમાવશ્યક અધિકારના ઉપસંહારનું કથન છે.' પરમ આવશ્યક, પરમ જરૂરનું, પરમ જરૂરનું. જરૂરિયાત જેની જાણે તેનું વીર્ય સ્ફુર્યા વિના રહે જ નહિ. એવો પરમાવશ્યક એવો જે ભગવાનઆત્મા, એના અધિકારની આ છેલ્લી ગાથા છે. આહાહા...! દુનિયાથી તો મરી જાય એકવાર, 'પાટણીજી'! ત્યારે જીવને જીવતો માને. નહિંતર જીવને મારી નાખ્યો છે. એના કરતાં બીજી કોઈ ચીજને કાંઈપણ અધિક વિશેષ, મહિમાવાળી, મોટપવાળી માની એણે આત્માને મારી નાખ્યો છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- 'કળશ ટીકા'માં આવે છે.

ઉત્તર :- આવે છે ને, આવે છે. મારી નાખ્યો છે જીવને. કળશમાં કીધું, મરણતુલ્ય કરી નાખ્યો. જીવને મરણતુલ્ય કરી નાખ્યો. હું દયા પાળું, વ્રત કરું એ મને લાભ થાય. મારી નાખ્યો તેં આત્માને, ભાઈ! એ બધી રાગની ક્રિયાને તેં ધર્મ માન્યો. આહાહા...! એ મરણતુલ્ય કરી નાખ્યો. 'કળશ ટીકા'માં છે. ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરની વાણી, એમાં કહેલા ભાવ વિના બીજો કોઈ ઉપાય ન મળે. બીજો કોઈ છૂટવાનો ઉપાય ન મળે. આહાહા...!

'આ, પરમાવશ્યક...' પરમ જરૂરનું, ઉત્કૃષ્ટ જરૂરનું, એ જ જરૂરનું. આહાહા...! એવા 'અધિકારના ઉપસંહારનું કથન છે.' 'સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...' આહાહા...! 'સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...' પરમાત્માને આશ્રયે પણ રાગ (થાય). આહાહા...! 'સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...'

ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ કેમ બેસે? બહારમાં સાધારણ ચીજ જ્યાં છોકરો જરી સારો થયો હોય ત્યાં રસ-રસ (આવી જાય). રસગુલ્લા જાણે ખાતો હોય એમ રસ લાગે એને. બાયડી કાંઈક ઠીક મળી હોય ત્યાં તો ઓહો...હો...! આપણને જાણે ઇન્દ્રાણી મળી ને આપણને ઓ...હો...હો...! અરે...! પ્રભુ! આખી દુનિયા તારી પાસે તૃણવત્ છે. પ્રભુ! તારી કિંમત કરી શકાય એવી ચીજ નથી. તને કોઈની ઉપમા અપાય એવી (કોઈ ચીજ) નથી. આહાહા...! એ સ્વ-આત્મા, જોયું! પહેલો શબ્દ. આહાહા...! ત્યાં ક્યાં હતું? 'મુંબઈ'માં હતું આવું બધું? આખો દિ' હીરાની હોળી હતી. હીરાની હોળી.

મુમુક્ષુ :- એટલે તો અહીંયાં આવ્યા છીએ.

ઉત્તર :- વાત તો સાચી. આહાહા...!

પહેલું શું લીધું? 'સ્વાત્માશ્રિત...' મહા શબ્દ લીધો. પોતાનો આત્મા. સ્વ પોતાનો આત્મા એને આશ્રિત. ધર્મધ્યાન એને આશ્રિત હોય છે. આહાહા...! પંચપરમેષ્ઠીને આશ્રયે પણ ધર્મધ્યાન હોતું નથી. આહાહા...! અરિહંત ને સિદ્ધ ને આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ સાચા. અત્યારે તો ક્યાં એકેય સાચા છે? આહાહા...! તેથી લોકોને આકરું પડે છે ને. બાપુ! સત્યની વાત છે, પ્રભુ! સત્યની વાતથી તને લાભનું કારણ છે, ભાઈ! સત્યથી તારો અનાદર નથી. એમ ન માનીશ કે અરે...! અમને સાધુ નથી માનતા. બાપુ! સાધુપણું એ શું ચીજ છે હજી તે.. આહાહા...! હજી સમ્યગ્દર્શન શું ચીજ છે... આહાહા...! ત્રણલોકનો નાથ આત્મા પરમ સ્વઆશ્રિત, સ્વઆશ્રિત દર્શન એ સિવાય દર્શનનો કોઈ ઉપાય નથી. સમ્યગ્દર્શનનો ઉપાય સ્વઆશ્રિત. આહાહા...!

એ સ્વઆશ્રિત 'નિશ્ચયધર્મધ્યાન...' આહાહા...! સાચું ધર્મધ્યાન, એમ કીધું. આમ તો ધર્મધ્યાનને બધા માને છે. વ્રત કરે, અપવાસ કરે, ચોવિહાર કરે, લીલોતરી ન ખાય છપરબી, છપરબી કંદમૂળ ન ખાય. ધર્મ માની બેસે એ વાત જુદી. રાત્રી ભોજનનો તો ત્યાગ જ હોવો જોઈએ, કંદમૂળનો ત્યાગ હોવો જોઈએ, પરસ્ત્રીનો ત્યાગ હોવો જોઈએ. એ તો પહેલામાં પહેલા નૈતિક જીવનનો એકડો છે. શું કીધું? કંદમૂળનો ત્યાગ, પરસ્ત્રીનો ત્યાગ, રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ. રાત્રી ભોજનમાં, બાપુ! એ દીવામાં જીવડા પડે. એ માંસનો ખોરાક (કહેવાય). આહાહા...! એ ખોરાક જૈનને ન હોય. આહાહા...! આ તો જાતે અનુભવેલી વાત છે. (સંવત) ૧૯૬૪ની સાલની વાત છે. આ માલ લેવા ગયેલ અને આવતા સાંજ પડી ગયેલી. ત્યાં સુધી ચોવિહાર નહોતો કર્યો તો બેઠા આમ. દીવો અને ખીચડી અને કઢી નાખી. આવે છે આમાં ઝીણી જીવાત દેખાતી નથી. આમાં ખીચડી-કઢીમાં ઝીણી જીવાત પડતી હોય. આ ખાવું એ માંસ ખાવા બરાબર છે કીધું. (સંવત) ૧૯૬૪ની સાલ.

મુમુક્ષુ :- આપ જમવા બેઠા હતા?

ઉત્તર :- જમવા બેઠા હતા. માલ લેવા ગયા હતા. સાંજ પડી ગયેલી. રાત્રે ખાવા

બેઠા.. આહાહા..! અરે..રે..! આ હોય નહિ, બાપુ! જૈનને રાત્રે ભોજન હોય નહિ. ગમે તેવી મોટી આવી વાતું કરીએ પણ એથી કરીને કાંઈ, રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ (હોય), એ મહાપાપ છે એ પાપ તો જૈનને હોય જ નહિ. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- દિવસ ઊગ્યા પહેલાં ચા તો પીવાય ને?

ઉત્તર :- નહિ. ચા પણ પીવાય નહિ અને કાંઈ પીવાય નહિ. દિવસ ઊગ્યા પહેલાં એ ચામાં ક્યારે જીવડા કેવા પડે, કેવા ફુદડા પડે અંધારામાં. જાવું હોય ક્યાંક વહેલું એટલે એ વહેલી પી જાવ રાત્રે. એ વાતનો આપણને તો ૧૯૬૪ની સાલનો અનુભવ છે. ૧૯૬૪-૬૪. કીધું આવા જીવડા પડે એ ખોરાક આપણે નહિ લઈએ હવે. ૧૯૬૪ની સાલથી જાવજીવનો ચોવિહાર છે. અને આથણું. એ ખાવા બેઠા અને બહેન આથણું લેવા ગઈ. હું જોવા ગયો. બહેન આથણું લાવ્યા ક્યાંથી? અમે એક રસોડે ત્રીસ માણસો હતા. બે દુકાન ને બધું ભેગું હતું. એટલે હું એકલો માલ મોડો લઈને આવેલો એટલે ખાવા બેઠા. બરણીમાંથી આથણું લઈ આવ્યા. બરણી હોય ને? ઓલા શું કહેવાય એ? ડામચિયા. ગોદડા ભર્યા હોય અને નીચે ખાલી. ત્યાં પડેલી. હું ત્યાં જોવા ગયો ત્યાં કંથવા. મેલું કપડું ઢાકેલું હતું. શું કહેવાય ઇ? નામેય આવડતા નથી તમારા. ઢાંક્યું હોય ને? ઢાંકણું અને એના ઉપર કાળુ લુંગડું. એટલે હાથ બધા મેલા થયા હોય. કામ કરતા હોય. કંથવા. લેવા જાય ત્યાં કંથવા અંદર પડે. અરે..! આ ખોરાક! જૈનને આ ખોરાક હોય નહિ. આહાહા..! ક્યાં એકકોર વાત પરમાત્માની, ક્યાં એકકોર વાત આ. ભાઈ ગયા? આ બેઠા. આહાહા..! આ બધી વાત ક્યાંથી નીકળી?

આ ‘સ્વાત્માશ્રિત...’ એક સ્વ આત્માના આશ્રય સિવાય ક્યાંય ધર્મ નથી. આહાહા..! રાત્રે ખાતો હોય અને સામાયિક કરીને બેઠો હોય. અમે સામાયિક કરીએ. સામાયિક ક્યાં હતી તારી? હજી મિથ્યાત્વના લાકડા (પડ્યા છે), મિથ્યાદષ્ટિ છે. બધો આખો ધર્મ જ મિથ્યાત્વનો. સ્થાનકવાસી અને શ્વેતાંબર બેય ધર્મ મિથ્યાદષ્ટિનો છે. એ બેય જૈન નથી. આહાહા..! આવી વાત, ‘હરિભાઈ’! આવું કહેવાતું હશે? બાપુ! સત્ય તો આવું છે. હિતની વાત તો આવી છે, પ્રભુ! તારો આત્મા જ આવો હિતનો ઢગલો છે. આહાહા..! તારામાં કાંઈ ખામી નથી, અધૂરો નથી. આહાહા..!

‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...’ જુઓ! એક જ સિદ્ધાંત લીધો. ધર્મધ્યાન નિશ્ચય સ્વઆશ્રિત જ હોય. આહાહા..! મનથી નહિ, વાણીથી નહિ, દેહથી નહિ, પુણ્યથી નહિ. દેવ, ગુરુ અને શાસ્ત્રથી નહિ. આ શેઠિયાઓએ તો આવું સાંભળ્યું પણ ન હોય. ન્યાં ‘લાડનું’માં ક્યાં હતું આવું?

મુમુક્ષુ :- ‘લાડનું’ તો શું આખા સંસારમાં નથી.

ઉત્તર :- હા. બહુ સાચી વાત છે. એવી વાત છે, બાપા! ઓહોહો..! શું થાય? અરે..રે..!

પ્રાણીઓ પોતાની ચીજને ભૂલીને રખડે છે. એ દુઃખી છે, મહાદુઃખી છે. એને ભાન નથી. પાગલ છે, પાગલ થઈ ગયેલો. આહાહા..!

‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...’ આ આવશ્યક. આ પરમાવશ્યક, જરૂરનું આ. ‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચય...’ એટલે સાચું ‘ધર્મધ્યાન...’ આહાહા..! આત્મા કોણ છે એની ખબર વિના ધર્મધ્યાન ક્યાંથી આવ્યા? બાપા! પ્રભુ! જિંદગી પૂરી થઈ જશે. દેહ ચાલ્યો જશે. એ આત્મા ક્યાંક જાશે, બીજે અવતરશે. બાપુ! ત્યાં કોઈ શરણભૂત સાથે નથી. ‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...’ આ મહા સિદ્ધાંત છે. જેને ધર્મ કરવો હોય તો એ નિશ્ચય જે આત્મા ત્રિકાળી, પરમાત્માનું રૂપ જેનું, પરમાત્મા જ પોતે છે, શક્તિ અને સ્વભાવરૂપે પરમાત્મા જ છે. પ્રગટ પર્યાયમાં કરવા માટે તેને માનવું કે હું પરમાત્મા છું. આહાહા..! એવું જે ‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન...’ આહાહા..! એટલા શબ્દમાં તો કેટલું ભર્યું છે! સ્વઆત્મા સિવાય કોઈ બીજું નહિ અને તે નિશ્ચયધર્મધ્યાન. વ્યવહાર ધર્મધ્યાન પણ નહિ. આહાહા..!

સ્વાત્માશ્રિત (કહ્યું) ત્યારે આત્મા કોણ છે એ પહેલા જાણવો પડશે ને? સ્વાત્માશ્રિત કીધું. તો આત્મા કોણ છે? કેવડો છે? કેમ છે? એ કોઈ જાણવું પડશે ને? આત્મા જાણ્યા વિના એમ ને એમ તમારે ધર્મ થઈ જાય? આહાહા..! એ સ્વ-આત્માને જાણવો પડશે. જાણીને આશ્રય લેવો પડે. જાણ્યા વિના શેનો આશ્રય લે? જે ચીજ જાણી નથી એનો આશ્રય શી રીતે લઈશ? આહાહા..! આચાર્યોએ ગજબ કામ કર્યા છે. આ ટીકા કરનાર તો મુનિ છે અને મૂળ ગાથાઓ તો ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ની છે.

‘સ્વાત્માશ્રિત...’ સ્વઆત્મા કોણ છે એને જાણવો પડશે. પહેલામાં પહેલું જાણવાનું એ છે. કહો, ‘હરિભાઈ’! પહેલું શું? સ્વ આત્મા. એ પહેલું બતાવ્યું હતું ને? ભાઈ! ૧૭મી ગાથા. ‘સમયસાર’ની ૧૭મી ગાથા. પહેલામાં પહેલો આત્મા જાણવો. ૧૭મી ગાથા. આહાહા..! ત્યાં દેવ-ગુરુને જાણવા ને છ કાયને જાણવા ને છ દ્રવ્યને જાણવા, વનસ્પતિની દયાને જાણવી પહેલી, એમ કાંઈ કહ્યું નથી. આહાહા..! પહેલો આત્મા. અહીં પણ એ કીધું. ‘સ્વાત્માશ્રિત...’ એ આત્મા છે કોણ કે જેનો આશ્રય લઈને નિશ્ચય-સાચું ધર્મધ્યાન થાય? એમ અહીં મુનિ પોકારે છે. આહાહા..!

‘અને નિશ્ચયશુક્લધ્યાનસ્વરૂપ...’ સ્વને આશ્રયે જ ધર્મધ્યાન અને નિશ્ચયશુક્લધ્યાન (થાય). વળી શુક્લધ્યાન માટે સંઘયણ, વજનારાય સંઘયણ હોય ને મનુષ્યપણું હોય ને દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની મદદ હોય તો શુક્લધ્યાન થાય, એમ નથી. આહાહા..! આવું કામ છે. ‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન..’ કોઈ કહે કે ભાઈ! એ તો આગળ જતા હોય તો પછી કાંઈક આશ્રય લેવો પડે ને? પહેલેથી જ ‘સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન અને નિશ્ચયશુક્લધ્યાન...’ એ સ્વાત્મ આશ્રયે છે. આહાહા..! બધા પૈસા-ફૈસાવાળા પૈસા આપે માટે ધર્મ થઈ જાય એનું મીંડુવાળે છે અહીં તો. ‘રતિભાઈ’! આહાહા..! આ લાખ રૂપિયા આપ્યા હતા આણે,

નહિ? 'ભાવનગર'. એના ભાઈએ આપ્યા હતા. એ પણ આપે જ છે ને. આહાહા...! કોણ આપે? કોણ લે? આહાહા...! એ ક્રિયા તો તે કાળે તેની થવાની તે થાય. આહાહા...!

પ્રભુ! તું સ્વનો આશ્રય લેને. બીજી વાત છોડી દે. એમ ભગવાન ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરોનો આવો દિવ્યધ્વનિ છે. આહાહા...! મહાવિદેહના તીર્થંકરો, ભરતના તીર્થંકરો અને ઐરાવતના તીર્થંકરો... આહાહા...! એ અનંતા તીર્થંકરોનો આ એક અવાજ છે. સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન અને સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયશુક્લધ્યાન. આહાહા...! એ સિવાય ધર્મધ્યાન અને શુક્લધ્યાન છે નહિ. લઈને બેસે, વ્રત લેવા, પોષા કર્યા અને પડિકમણા કર્યા, મોઢે બાંધીને સામાયિકું કરી. ધૂળેય નથી કાંઈ. બધું મિથ્યાત્વનું પોષણ છે. મિથ્યાત્વમાં અનંતો સંસાર વધતો જાય છે. એવી ક્રિયામાં ધર્મ માનવામાં તો અનંત સંસાર વધતો જાય છે. આહાહા...! ભારે આકરું કામ!

દુકાન છોડીને બિચારો અપાસરે સામાયિક કરવા જાય. સામાયિક માની એ સામાયિક નથી, એને સામાયિક માનવી એ મિથ્યાત્વ છે. મિથ્યાત્વ અનંત સંસાર વધારે છે. અરે...રે...! આવી વાતું! જુઓ! આ દિગંબર સંતોની વાણી છે. આહાહા...! દિગંબર સિવાય ક્યાંય છે નહિ. દિગંબર મુનિઓ અને દિગંબર તીર્થંકરો... આહાહા...! એ સિવાય આવું સત્ય ત્રણ લોકમાં ક્યાંય ક્યાંય બીજે નથી. આહાહા...! મહાવિદેહમાં પણ આ સિવાય બીજામાં ક્યાંય નથી. ભગવાન બિરાજે છે ત્યાં આ છે. આહાહા...!

એવું જે 'બાહ્ય-આવશ્યકાદિ ક્રિયાથી પ્રતિપક્ષ...' જે આત્માને આશ્રયે આવશ્યક ક્રિયા, જે ધર્મધ્યાન (છે), એ બાહ્ય આવશ્યક ક્રિયા, બાહ્યના છ આવશ્યક, સામાયિક, ચૌવિસંથો, વંદના, પડિકમણું એ બધું વિરુદ્ધ છે. એ અંદરની ક્રિયાથી બધી વિરુદ્ધ ક્રિયા છે. છે? આહાહા...! 'સ્વાત્માશ્રિત નિશ્ચયધર્મધ્યાન અને નિશ્ચયશુક્લધ્યાનસ્વરૂપ એવું જે બાહ્ય-આવશ્યકાદિ...' આવશ્યકાદિ એમાં બધું લીધું. જેટલી ક્રિયાકાંડ કરો... આહાહા...! આવશ્યક તો નહિ જ. વિકલ્પ ઉઠે, આ સામાયિક કરી, મેં પડિકમણા કરી, મેં ભગવાનની ચૌવિસંથો .. એ તો નહિ પણ આવશ્યકાદિ બધી ક્રિયાઓ, બાહ્ય જેટલી ક્રિયાઓ કહેવાય... આહાહા...! એ ક્રિયાથી પ્રતિપક્ષ વિરુદ્ધ. હવે અહીં તો નિશ્ચયથી વ્યવહાર વિરુદ્ધ છે. 'શુદ્ધનિશ્ચય પરમાવશ્યક-સાક્ષાત્ અપુનર્ભવરૂપી...' આહાહા...! એ વિશેષ વાત છે. (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)